

Z P R A V O D A J

č. 163

*Ať vás novým rokem 2026
provází zvonek štěstí*

leden 2026

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Ing. Daniela Velebová (danivel@email.cz)

Kresby: Marie Tvrdková

Tisk: fa Papilion

Techn. zpracovala: Marcela Braunová

Internet: www.zahradkari.cz/szo/hortiklub

Něco jako lednový úvodník

Z mistra nejznámějšího si dovolím použít pár zamyšlení:

„Ani leden není pro zahradníka dobrou nečinností, říkáají zahradnické příručky. Zajisté nikoliv, neboť v lednu zahradník pěstuje hlavně počasí. Teplota se nikdy nestrefí se stoletým normálem, buď je pět stupňů pod ním nebo pět stupňů nad ním. Napadne-li málo sněhu, bručí plným právem, napadne-li sněhu mnoho, projevuje vážné obavy, že mu to poláme jehličiny a pěníšníky. Není-li sněhu, běduje za zhoubné holomrazy. Nastane-li obleva, křne těm bláznivým větrům. Troufá-li si v lednu zasvitit slunce, chytá se zahradník za hlavu, že mu keře poženou předčasně do mízy. Prší-li, bojí se o své alpinské kytičky a neprší-li tak o své rhododendrony a andromedy. A přece by nebylo těžko mu vyhovět: Stačilo by mu, kdyby od prvního do posledního ledna (i děle) bylo žádná celá, devět desetin stupně pod nulou, sto dvacet sedm milimetrů sněhu (lehkého a podle možností čerstvého), většinou oblačno, žádné nebo mírné větry západních směrů. A bylo by to v pořádku. Ale to je to, o nás zahradníky se nikdo nestará a nikdo se nás neptá, co by mělo být.

Proto ten svět tak vypadá!

Nejhůř je zahradníkovi, když nastanou holomrazy. Tehdy země vyschne na kost a ztuhne, noc za nocí hlouběji. To zahradník myslí na kořínky, a vyzábělé větvičky, na mrznoucí pupence, do kterých na podzim rostlina sbalila svých pět švestek. Kdybych věděl, že to pomůže, oblékl bych svou cestínu do vlastního kabátu a na jalevec bych snad navlíkl vlastní kalhoty, pro tebe azalko pontská, tebe, dlužníka, přikřeju kloboukem a na tebe, krásnoočko, už nezbyvají než mé ponožky. I vezmi zavděk.“

I nám se jistě v tom lednovo-únorovém i dalším období honí v našich hlavinkách, co jsme zase zapomněli ukryt, zakryt, uschovat, vyvázat či přihrábnout a jak nám ta zeleň přes zimu to rozmarné počasí přečká. Ale zase to bude na jaře krásné objevování nových výhonků, pupenů lístečků a kvítek, v mém případě obvykle také divení se, kdy že jsem tam vlastně toto sázela a že to nejspíš bylo loni trochu vedle.

Přejme si nyní začátkem nového roku, necht' se v roce novém, šestkovém, shledáváme zase se vším, co máme rádi na svých zahrádkách, ale hlavně necht' nám všem se poštěstí se opět setkávat při našich hortiklubáckých akcích – přednáškách, výletech, aranžováních, exkurzích, výstavách a mnohých dalších oblíbených činnostech.

Přeji všem do nového roku hlavně hodně zdraví a štěstí!

Vaše Jitka

Stromy roku 2025

V roce 2025 opět proběhlo klání o strom roku České republiky. Nominována byla řada návrhů z různých krajů. Například obrovský košatý dub ze Záhoří u Miličína na Benešovsku nebo vrba z berounských Bradatek. V minulosti titul dostala také hrušeň z Dráčova nedaleko

Příbrami. Nejde ale jen o prestiž – letité stromy mohou proniknout i do celoevropského kola soutěže a mohou tak získat jako bonus odborné ošetření.

To jim může bezesporu prodloužit život a přinejmenším také zajistit bezpečnost pro nás, kteří je chodíme obdivovat. Odborníci je totiž zbaví proschlých a ztrouchnivělých větví, jež by hrozily pádem. Podobným stářím se jako záhořský dub pyšní také doposud poslední středočeský držitel titulu strom roku. Byla to hrušeň s mimořádnou historií. Po desetiletí totiž ovocnář z Drásova u Příbrami vzdoroval uranové těžbě. A jistotu dobu hrozilo, že strom pohltí rostoucí odval hlušiny. A navíc měla hrušeň zvaná hnilička již delší dobu v kmeni a postranní větví velkou dutinu. Hrozilo jí tak rozlomení, což bývá u starých ovocných stromů běžné. Na hlavní postranní větev byla připevněna pevná vazba a byla zároveň prořezána koruna. „Díky tomu s námi může strom být ještě i

dalších sto let“, řekl po odborném ošetření arborista Zdeněk Kovářík ze společnosti Prostrom Bohemia. Na počest vítězné hrušně v roce 2022 si příchuť hrušně vybral pro limitovanou edici výrobce minerální vody Ondrášovka. A hrušeň se stala turistickou atrakcí.

Vítězný strom roku získá vždy odborné ošetření na míru od firmy Prostrom Bohemia. Stromy na druhé a třetí příčce obdrží ošetření kořenovou injektáží od společnosti Grown.

Dub ze Záhoří přihlásili do soutěže paní Hana Imramovská a dobrovolní hasiči. Jeho velká výška byla a je důvodem častých zásahů bleskem. Ale i když se na něm blesky podepsaly, stojí majestátně dál a silné kořeny drží pohromadě hráz místního rybníka, který je odjakživa zdrojem vody v případech požárů. Obvod stromu je bezmála sedm metrů a říká se mu dub Ochránce.

Dalším navrhovaným stromem je druhý finalista kraje a dělá radost návštěvníkům poberounska v údolí, pojmenovaném po dirigentovi Václavu Talichovi. Je to košatá vrba bílá v lokalitě Bradatky. Je ovšem o dvě staletí mladší než záhořský dub. Od první republiky se tyčí na ostrůvku uprostřed rybníka. Okolím vede cyklostezka i naučná Talichova stezka.

Souvislosti – ošetření stromů

U letitých a poškozených stromů provedou odborníci průřez, kdy odstraní suché a poškozené větve. Zárok má zajistit bezpečnost pod korunou a stromu prodloužit život.

Vítěz ankety Strom roku se dočká komplexního ošetření včetně zhodnocení stávajícího stavu. Následuje případný průřez.

U stromů na 2. a 3. místě provede arborista kořenovou injekci, kdy do půdy kolem stromu vpraví živiny, spóry hub a dřevěné uhlí.

Arboristy také stále častěji povolávají do měst, aby zajistili stromy v zástavbě před případným pádem.

Výsledky soutěže Strom roku 2025

Stromem roku 2025 se v České republice stal Oldřichův dub rostoucí v Peruci na Lounsku, na druhém místě skončila hrušeň z Uherského Hradiště a na třetím místě, tj. bronz připadl vrbě rostoucí u středočeského Berouna.

Vyhlašování soutěže se konalo v brněnské hvězdárně pod záštitou Nadace partnerství.

Vítězný dub získal téměř 9800 hlasů, druhá hrušeň asi 8600 hlasů, třetí vrba zhruba 5400 hlasů.

Letošní vítězný dub roste v Peruci poblíž Dolejšího rybníka a je opředen pověstí o setkání knížete Oldřicha a Boženy a pocestným tu dělá společnost již cca 1000 let. Podle legendy tudy jel v dávných dobách kníže Oldřich ve zdejších lesích na koni a zahlédl u potůčku pod dubem sličnou dívku selského původu, která v potoce prala prádlo. Na první pohled se zamiloval a vzal si ji za ženu. Božena se tak stala kněžnou

Letošní ročník ankety Strom roku ukázal, že Češi mají ke stromům skutečně silný vztah. Celkem lidé poslali do ankety 88 návrhů do finále postoupilo deset kandidátů z osmi krajů. Převládaly lípy a duby, ale mezi finalisty byly také javor, hrušeň, topol a vrba.

Hlasovalo se do 5. října 2025.

Uvidíme, jaké stromy se v příštím roce dostanou do finále soutěže Strom roku 2026!

J. K.

KLUBOVÝ ŽIVOT

Program přednášek kurzu Krásná zahrada – jaro 2026

- 10. 1. 2026** 9⁰⁰ hod. RNDr. Pavel Sekerka: Korea – zahrady a příroda
11³⁰ hod. Ing. Štěpán Slíva: Dubai – zahrady
- 7. 2. 2026** 9⁰⁰ hod. zatím volné
11³⁰ hod. RNDr. Vladimíra Loydová: Rozkvetlý Island
- 28. 3. 2026** 9⁰⁰ hod. zatím volné
- Po skončení přednášky bude následovat Jarní setkání členů Hortiklubu

Zatím předběžná data a přednášející v plánu na jaro 2026?

Přednášky

Situace ohledně pronájmu posluchárny v Benátské ulici je nyní velmi nejasná. Zatím není zřejmé, zda vůbec nám bude posluchárna nadále pronajímána a za jakou cenu. Nemůžeme zaručit, že se přednášky 10. 1. vůbec uskuteční. Proto v případě zájmu (program by byl velmi zajímavý) volejte od čtvrtka 8. 1. 2026 jedné z nás:

Jitka Knížková 723 205 483

Daniela Velebová 604 469 771

Vendy Pícková 725 521 034

Pokoušíme se zajistit alespoň na již zmluvený termín přednášejícími – tj. 10. 1. 2026 – náhradní prostory v Benátské v přízemí nebo v Přetlucké ul. přes Zahrádkáře.

Další působení našeho klubu je teď trochu nejasné, snad začátkem roku se situace vyjasní.

Velebová, Knížková

Odborné přednášky ÚS ČZS Praha–město v roce 2026

Přednášky se budou konat ve vzorové osadě Na Skalce, Přetlucká 22, 100 00 Praha 10, spojení **Metro A stanice Skalka**, pak **pěšky 10 minut** nebo **autobusem číslo 138 do zastávky Královická**.

Vstup volný, rezervace není nutná.

Kontaktní osoba: Monika Pokorná, tel. 607 776 457

31. 1. 2026 v 10 hod. Peter Gajdoštín, Dobrá semena: Nedaří se vám pěstování rajčat, okurek a paprik? Víme jak na to!
14. 2. 2026 v 10 hod. Ivan Dvořák: Méně časté druhy košťálové, kořenové a listové zeleniny
28. 2. 2026 v 10 hod. Pavel Chlouba: Pěstování borůvek, klikvy a brusinek krok za krokem

Tyto přednášky nabízí ústředí z Rokycanovy, kdo by měl zájem.

Posílá paní Pawlicová

Vedení Hortiklubu se pokouší v Přetlucké zajistit náhradní prostory za Benátskou. Sledujte maily nebo volejte okolo 8. ledna.

Jubilea

V první polovině roku 2026 se kulatých narozenin dočkají následující členky Hortiklubu:

březen	Olga Pultová	80 let
duben	Eva Pillmayerová	80 let
květen	Jaroslava Petrunčíková	70 let
červen	Ilona Kostečková	80 let

Vedení Hortiklubu všem nastávajícím jubilantkám přeje všechno nejlepší a hodně a hodně zdraví do dalšího života.

ZÁJEZDOVÁ SEKCE

Autobusový zájezd do severních Čech 20. 6. 2026

Hortiklub pořádá v sobotu 20. 6. 2026 zájezd do severních Čech.

Program:

***Teplická botanická zahrada**

***Duchcov – zámek**

***Bylinková zahrada Levandule v Dřevčicích u Dubé**

***Trvalkové zahradnictví Herba Grata Klíčany s možností nákupu**

Sraz u metra B „Černý Most“ před zastávkami autobusů v 7.30 hod. směr Horní Počernice

Odjezd v 7.45 hod.; Návrat: mezi 19–20 hodinou.

Svačiny s sebou, oběd není plánován!

Cena 770,- Kč, pro nečleny Hortiklubu 790,- Kč pro seniory (cena zahrnuje vstup do botanické zahrady 90,-/120,- Kč, do zámku 130,-/160,- Kč a do bylinkové zahrady 50,- pro seniory/neseniory). Pro neseniory tudíž 830,-/850,- Kč pro nečleny Hortiklubu.

Uvedené ceny se mohou změnit.

Přihlášky: J. Melicharová, tel. 606 929 818, e-mail: jara.melicharova@seznam.cz

Zvu vás na komentovanou prohlídku do zámeckého parku ve Vlašimi, kterou uskutečníme v úterý 19. 5. 2026.

Sraz nad metrem C „Roztyly“ ve 12³⁰ hod. Odjezd autobusu č. 406 je ve 12⁵⁶ hod.

Vstupné 90,- Kč.

V případě špatného počasí změna vyhrazena.

A ještě Vás zvů na prohlídku velké skalky k panu Zvolánkovi do Karlíku.

Sraz ve čtvrtek 26. 3. 2026 na Smíchovském nádraží v hale nad metrem ve 12³⁰ hodin. Odjezd vlaku do Černošic ve 12⁵⁴ hodin. V Černošicích přestup na autobus č. 419 ve 13¹⁵ hodin do Karlíku.

V této době pokvetou hlavně bramboříky.

V případě špatného počasí změna vyhrazena.

Přihlášky: J. Melicharová tel. 606 929 818, e-mail: jara.melicharova@seznam.cz

Prohlídka Dendrologické zahrady 16. 4. 2025

Horko jak v pekle a do toho vzpomínka na jaro: Začíná to výstupem z autobusu v Čestlicích, pak pochod a obtížná křížovátka. Za ní cesta lemovaná hezkými, mladými a pravidelnými borovicemi, které se Čechům líbí. Pak stánek s občerstvením a za zatáčkou vstup do areálu.

Zde čekáme na příchod průvodce, je dochvilný.

Po krátkém uvítání stručně sděluje, že poplatek byl minulý týden zrušen. Tak a jdeme vpřed cestou a posloucháme výklad o metrech, resp. hektarech, které byly darovány Průhonicím, aby z nich vytvořily park. Pozemek ovšem plný podmáčených kyselých luk, s několika rybníky. Nic jednoduchého k rychlé proměně, kterou po letech vidíme. Byl ponechán jen jeden mokřad a jeden obrovský rybník s řídce vysázenými stromy okolo něj. Vše vyrovnáno, vysušeno, zavezeno zeminou, vytvořeny z části asfaltované cesty.

Procházíme okolo skupin nejrůznějších jehličnanů a pod nimi jsou tulipány a ostrůvky narcisů všech možných tvarů a barevných kombinací, které jsou dodávány z Holandska.

Za nimi prosvítají bílé a růžové magnolie v odlišných odstínech barvy a velikosti. Chvilí bychom poseděly u toho velkého rybníka, ale není čas. Cesta se stáčí do mírného stoupání doleva a poté vidíme po pravé ruce v listnatém hájku začátek jarní květeny – plácek krásné škornice a kandíku.

Dál pak je svah porostlý vřesem a pomalu vcházíme přes velkou louku do celého rozsáhlého prostoru pokusné a pěstitelské části areálu. Při výkladu jsou předváděny různé útulky pro hmyz. V popředí začínají kvést v aleji růže. A růžová alej vede k odpočinkovému zastavení a k východu.

Před východem je umístěna prodejní část se zahradními rostlinami.

Odcházím s nevyřčenou otázkou: Jestli děti, které vyrůstají v panelákových bytech s pokojíčky o 9 m² a jsou vozené v autě třeba do Aquaparku nebo zase na panelákovou návštěvu, zatouží někdy vidět krásný prostor, zažít volné procházení a krásu místo přátelství s chytrým telefonem.

Marta Benešová

Dendrologickou zahradou nás provázel její ředitel Zdeněk Kiesenbauer.

Umělecká zahrada v Nuslích

Když vystoupíte na stanici metra C směrem na Vyšehrad a hned se vydáte vpravo skoro pod Nuselský most, sejdete po schodech dolů, tak spatříte po levé straně Uměleckou zahradu v Nuslích. Vlastnil ji sochař Karel Novák v letech 1924–1948. Pozemek získal od Vyšehradské kapituly v roce 1924. Umělec se podílel mimo jiné na štukách Kotěrova domu na Vác-

lavském náměstí, na štukách ve Smetanově síni Obecního domu a dalších.

Tento úzký a dlouhý pozemek musel být pracně terasovitě upraven, ale povedlo se na výbornou.

V této firmě vznikaly busty, sochy a reliéfy i dalších významných sochařů Ladislava Šalouna, Karla Dvořáka, Bohuslava Stehlíka, Emanuela Kodeta nebo Bohuslava Kafky. Zahrada sloužila jako venkovní galerie, kde si návštěvníci mohli vybrat v plenéru sochy a ve skleněných vitrínách miniatury. Kouzlo této zahrady zaujalo i filmaře, např. se tu natáčela scéna z filmu *Modrý závoj* z roku 1941.

Po únorovém převratu roku 1948 byl úspěšný rozvoj zahrady a činnosti Karla Nováka ukončen a znárodněn. Dlouhou dobu vandalové sochy ničili a devastovali i celé okolí.

V roce 1958 se zde nastěhovali filmaři z Krátkého filmu a začali vyrábět animované a loutkové filmy převážně pro děti. Ale zahrada stále pustla.

V 90. letech se zubožený objekt vrátil do majetku rodiny Karla Nováka. Podle dobových fotografií se začala zahrada zase restaurovat a opět v ní působí až tajemně genius loci.

Navštívila jsem zahradu 21. 5. 2025 a byla jsem unesena nejen množstvím krásných soch, bust, reliéfů, ale i krásnou výsadbou květín a stromů, které nikterak nestínily umělecké výtvořiny zde nainstalované, ale jejich krásu ještě podtrhovaly. Velkou výhodou pro návštěvníky je i vysoký počet odpočívadel k sezení. Ve skleněných vitrínách vystavují současní žáci uměleckých škol své drobné výrobky.

V roce 2025 byla zahrada otevřena od května každou středu a sobotu od 10 do 16 hodin.

Vstupné je dobrovolné.

Je to zahrada malá, ale nádherná!!!

Jiřka Pavková

Rostliny se milují i nesnášejí

Považujeme je za takřka robotické organismy, které pouze využívají živiny, díky nimž pak rostou a vytvářejí květy a plody. Realita je však složitější. Rostliny mají svůj bohatý svět. Mohou si navzájem konkurovat, nebo si naopak pomáhat, některé se na jednom záhonu budou kamarádit, zatímco jiné si vyhlásí válku. Trpí stresem a mají emoce.

Odborníci už vědí, že rostliny dokážou výborně vnímat okolní prostředí, což jim může dělat dobře, ale také způsobovat stres. Když čelí svým nepřítelům, poškození nebo změnám prostředí, nemohou na rozdíl od většiny lidí a zvířat někam utéci a schovat se. Také však mají své zbraně.

Boj s nepříznivými podmínkami v genech

Rostliny, které zažily silné konkurenční prostředí, jako např. existenci v hustém porostu, produkují potomky, kteří jsou úspěšnější v boji o svůj životní prostor. Dokazuje to, že i geneticky totožní jedinci se mohou chovat velmi odlišně díky mezigenerační paměti a toto chování ovlivňuje i další složky ekosystému, jako je třeba koloběh živin. K takovým závěrům nedávno dospěla studie vědců Botanického ústavu AV ČR publikovaná ve spolupráci s Jihočeskou universitou a mezinárodním týmem vědeckých pracovníků v časopise *New Phytologist*.

„Kompetice neboli konkurence hraje ústřední úlohu v životě rostlin. Nemají možnost pohybu a nemohou si jednoduše vybrat místo svého pobytu. Proto jakmile jednou zakoření, musí být schopné si udržet svůj životní prostor. A o ten neustále bojovat,“ vysvětluje autor studie Vít Lazel z Oddělení populační ekologie Botanického ústavu Akademie věd ČR.

„Mechanismům kompetice se ve vědeckém světě věnuje značná pozornost. Nicméně vědci doposud přehlíželi jeden důležitý aspekt ze života rostlin – jejich mezigenerační paměť. Právě ta může mít důležitý vliv na jejich kompetiční schopnosti i na fungování celých ekosystémů“, dodává odborník.

Mezigenerační paměť se rozumí například situace, kdy rostlina zažívá nějaké strádání jako sucho či nedostatek světla, a tuto zkušenost předá svým potomkům. Ti jsou díky tomu lépe připraveni na případné nesnáze a získávají výhodu oproti rostlinám bez této paměti. Jejich rodiče jsou například zdaleka, nebo mají za sebou úplně jiné prožitky.

Zkušenost rostlina předává pomocí epigenetických procesů, mezi něž patří metylace DNA. Velmi zjednodušeně lze říci, že pomocí metylace cytosinu v DNA může organismus zapínat či vypínat aktivitu genů. Rostlina proto může potomkům předat již „předaktivované“ geny nutné pro úspěšný boj s nepříznivými podmínkami.

Pozoruhodná rostlinná paměť

Vědci si v úvodu položili otázku, zda zkušenost s konkurencí mezi rostlinami může být předána potomkům, kteří z ní mohou následně těžit a být úspěšnější při interakci s jinými jedinci. V sérii čtyř na sebe navazujících experimentů s pampeliškami zjistili, že rostliny ze silně kompetičního prostředí, které rostly v hustém porostu s jinými rostlinami, produkují zdatnější potomky. To znamená že například mnohem rychleji klíčily a měly obecně rychlejší vývoj či intenzivnější růst kořenů, a byly tedy úspěšnější v boji o svůj životní prostor. Paměť pozorovaná v rámci pokusů byla při tom umožněna epigene-

tickými procesy. Vědci to ověřili tak, že u části rostlin experimentálně odstranili některé epigenetické značky, a tyto rostliny se poté chovaly, jako by jejich matky konkurenci nezažily.

Jelikož zvýšená konkurenční schopnost je doprovázená strukturálními a chemickými změnami rostlinného těla, vědci se podívali i na další velmi důležitý mechanismus, a to na rozklad rostlinného materiálu. Vyšlo najevo, že listy konkurenčně zdatnějších potomků se rozkládají po odumření mnohem pomaleji než geneticky totožných, avšak kompetičně méně zdatných jedinců. To naznačuje, že paměť rostlin ovlivňuje také následné procesy v přírodě, v tomto případě koloběh živin ekosystému.

Tato zjištění jsou unikátní a osvětlují přírodní procesy z doposud neznámé perspektivy. Paměti rostlin by se podle odborníků mělo dostat více pozornosti. Mohla by být například brána v potaz při modelování fungování ekosystému v budoucích podmínkách ovlivněných klimatickou změnou nebo při produkci osiv v zemědělství.

Když se jedna rostlina stará o druhou

Rostliny si však nemusí pouze konkurovat, znají i spolupráci. Podle výzkumu Desertification Research Center ve španělské Valencii nemůžeme vždy na přírodu nahlížet pouze z hlediska přežití těch „nejschopnějších“ a „nejdrsnějších“, ale i z hlediska vzájemné pomoci a podpory. Ukázalo se totiž, že to, co bylo již kdysi rozpoznáno mezi zvířaty, se týká i rostlin. V oblastech se špatnými zdroji, jako je půda suchá či postrádající živiny, někdy dochází k podivuhodné interakci mezi dvěma rostlinami. Jedna podle výzkumníků plní funkci jakési ošetřovatelky, bývá větší a svými listy vytváří cosi jako baldachýn, pod kterým má ta druhá mnohem větší šanci na přežití. Ošetřující rostlina poskytuje adoptované stín před sluncem a extrémním horkem, umožňuje jí využít lepší půdu s větším množstvím vody v důsledku menšího odpařování a také občas shazuje na zem své listy, čímž obohacuje půdu o živiny. Tento druh rostlinné vzájemné spolupráce byl pozorován sice už delší dobu, ale předpokládalo se, že jde o jednostranné výhody. Tedy že jedna rostlina pomáhá té druhé, aniž by jí samotné z toho plynuly nějaké body k dobru. Nový španělský výzkum ale naznačuje, že v některých případech může jít o benefity vzájemné. V oblasti východního Španělska vědci pozorovaly situace, kdy i ošetřující rostlina ve finále produkovala výrazně více květů než jiné stejného druhu a stáří, které se o nikoho nestaraly. Proč je tomu tak, to se zatím přesně neví. Existuje však teorie, že společným působením rostliny vytvářejí živější mikroprostředí, které dokáže přilákat více opylovačů.

Když se rostlina zaposlouchá

Dlouho nebylo mnoho známo o tom, jak rostliny reagují na různé zvuky. I v této oblasti už jsme mnohem blíže poznání. V roce 2014 Heidi Apelová a Reginald Cocroft z americké University of Missouri publikovali velmi pozoruhodnou studii. Pomocí speciálního vybavení pořídili nahrávky housenek žvýkajících listy a přehráli je zdravým a nenapadeným rostlinám huseníčka rolního (*Arabidopsis*). Kontrolním rostlinám byly přehrávány také záznamy větru nebo jiného nepredátorského hmyzu. Zní to neuvěřitelně, ale rostliny, které byly vystaveny zvuku žvýkajících housenek, na něj reagovaly produkcí stejných obranných chemikálií, které by uvolnily, kdyby byly jimi napadeny. Reginald Crocroft je jeden z vědců, kteří zkoumají, jak rostliny vnímají zvukové podněty. Výzkumná skupina Lilachem Hadany z Telavivské university zase zjistila, že pupalka plážová (*Oenothera drummondii*) „naslouchá“ potenciálním opylovačům. Při přehrání záznamu bzučící včely květy v očekávání zvýšily obsah cukru ve svém nektaru I když prý zatím není znám žádný mechanismus používaný rostlinami k detekci zvuků, samotný fakt, že jsou toho schopné, je fascinující. Podobně neuvěřitelné jsou závěry výzkumu ukazujícího na skutečnost, že rostliny také mohou „vyčmukat“ své sousedy a identifikovat své příbuzné. Vezměme si například stromy. Díky partnerství s houbami mezi sebou vytvářejí i velmi rozsáhlé mykorhizní sítě. Studovala je mimo jiné populární kanadská vědkyně Suzanne Simardová, přičemž zjistila, že téměř každý strom v lese je připojen k nějaké takové síti. Stromy ji prý používají ke vzájemnému předávání živin, vody, a dokonce i poplašných signálů. Rodičovské stromy mohou tímto způsobem podle vědkyně i detekovat své stromky a posílat jim vodu a živiny, což zajišťuje jejich přežití. Jde také o základní záchranné lano pro stromky rostoucí v tmavých oblastech lesa.

Vztahy mezi rostlinami jsou občas stejně vzrušující, jako mezi živočichy.

Víte, že francouzský vědec Claudie Bernard poprvé uvedl, že rostliny mohou být anestetizovány, aby ztratily svou citlivost, podobně jako lidé a zvířata? Stejně tak je dokázáno, že když jsou rostliny zraněny nebo napadeny patogeny, produkují vlastní anestetické sloučeniny, které redukují jejich poranění.

I houby se musejí vyrovnávat s celou řadou stresů.

Svět rostlin a jejich reakce na vnější prostředí je stále nedostatečně probadanou oblastí.

Judita Bednářová, Botanický ústav AVČR, Jdoswim Wikimedia Commons

Rostliny, které se (ne)mají rády

Velkolistá cuketa zastíní drobnou mrkev, kapusta bude konkurovat skromnému salátu. Některé rostliny produkují sloučeniny, které omezují růst jiných. Najdeme mezi nimi i vysloveně zástupce, kteří si svůj životní prostor hlídají tak ostražitě, že v jejich blízkosti nevydrží takřka žádná jiná rostlina. Velký vliv na to, jaké druhy by neměly být vysazeny společně, má samozřejmě také typ půdy.

Pozor na fenykl

Ve své kořenové zóně produkuje chemikálie, které zabraňují klíčení semen v jeho blízkosti. Jde prý o evoluční adaptaci, která mu má pomoci zůstat konkurenceschopným. Pomáhá potlačovat plevel, ale může nadělat víc škody než užitku, pokud se v jeho okolí snažíte pěstovat jinou zeleninu, zejména brambory, rajčata nebo lilek.

Mrkvi to s koprem neklape

Kopr je velmi prospěšný společník mnoha plodin, protože jeho květy přitahují pestřenky, slunéčka a další užitečný hmyz. Jeho vysazení v blízkosti mrkve však může mít. Opačný efekt. Tyto dvě plodiny jsou ze stejné rodiny, což znamená, že se mohou křížově opylovat, a naopak tak škůdce přitahovat.

Slunečnice šikanuje brambory

Květiny jsou to nádherné, nicméně podobně jako fenykl jsou alopatické k některým rostlinám. Okurkám slunečnice neublíží, zato může výrazně snížit úspěšnost růstu brambor vinou fenolických sloučenin, které uvolňuje.

Borůvky nechtějí být rušené zeleninou

Zatím co jahody mohou růst vedle zeleniny v pohodě, borůvky mají velmi odlišné nároky na půdu. Jsou známé tím, že milují kyselou půdu, zatímco většina zeleniny preferuje neutrální pH. Borůvky jsou navíc trvalky, které neocení každoroční vyřezávání opětovným sázením jednoleté zeleniny. Jsou ale dobrými společníky pro gardénie, azalky a rododendrony.

Okurky jsou vybíravé

Málokterá zelenina je tak náročná na sousedy jako okurky. Nemají rády rajčata ani brambory a vadí jim cibule i česnek. Pokud jsou například vysazené vedle brambor, budou soutěžit o téměř všechno, včetně slunečního světla, prostoru, vody, opálení i všech nezbytných živin z půdy.

Jahody milují česnek

Rajčata bývají náchylná k plísním a mohou je také přenést na jahody. Tyto dvě plodiny dokážou být dost konkurenční v boji o živiny v půdě. Naopak

česnek umí jahody ochránit před plísněmi a říká se, že na ně má dobrý vliv i co se týče chuti a šťavnatosti.

Nekompromisní ořech

V blízkosti ořechu se daří jen málokterým rostlinám. Uvolňují totiž do půdy chemickou látku, která může být pro mnohé sousedy toxická. Svůj životní prostor si zkrátka ořešák brání zuby nehty.

Měsíčky a tymián nenajdou společnou řeč

Nemají se rády do té míry, že po chvíli vzájemného soužití mohou nakonec obě rostliny odumřít. Nutno podotknout, že tymián potřebuje hodně slunce, na stinných místech uhynie i bez měsíčků. Je prý ale spokojený, pokud ho přisadíte k lesním jahodám.

Fazole a mečík si nemohou přijít na jméno

I když jsou mečíky mimořádně krásné květiny, mnozí zahradníci potvrdí, že brání růstu fazolí. Pokud je mečík sazen v jejich blízkosti vykazuje zakrnělý růst. Pokud snad chcete vedle této luštěniny pěstovat nějakou květinu, zkuste lichořeřišnici.

Brambory si troufnou na rajčata

Pokud brambory a rajčata skončí v blízkosti sebe, pak to nejspíš odnesou rajčata. Brambory na ně přenášejí plíseň, které rajčata jen stěží odolávají. Ve hře může být i škůdce – mandelinka bramborová, která obvykle také neodolá.

J. K.

Projekt je realizován s finanční podporou MZE ČR.

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátit, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuálně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č. 164 je 22. 2. 2026.